

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... > 10.—

Negyedévre ... > 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Rökk Szilárd-utca 18. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— © Budapest, szeptember hó 10. © —

Krónika.

Glosszák a hétről.

— szept. 8.

Egy kormány, melyet vád alá helyeznek ... Ez még Szerbiában is komoly dolog, ahol majd minden kormányt vád alá helyez a boszuálló utód. Nálunk azonban, ahol erre példa nincsen, senkisé is veszi komolyan. Sem a kormány, akit a dolog legközelebről érdekel, sem a koalíció, mely a vádat emeli, sem pedig a közvélemény, mely napról-napra a politikában mindjobban az urak hunczutságát látja.

A koalíció a vád alá helyezéssel bevallottan is csak taktikai célokat akar szolgálni. Felelet, azaz preventiva akar lenni az új választásokra azért, hogy a kormány ellen a vádlott szóval lehessen korteskedni. A jámbor nép ugyanis vádlott alatt betörőt ért s másképp nem is foghatja föl, minthogy Fejérváryék nemsokára Illavára kerülnek. S egy betörőbanda kívánja szavazatainkat? Ez már szemtelenség. Ugyancsak nem pezsgős hangulatban vagy temperamentumától elragadtatva nevezte Justh Gyula szemétnépnek azt a kormányt, melynek fejről Justh Gyula egészen jól tudja, hogy a szeméthez és népéhez semmi köze, hogy van akkora gavallér és tisztakezü ember, mint Justh ur. De a kormány prestigeét a nép számára ki kell preparálni s arra minden eszköz jó, a legrosszabb pedig a legjobb.

Kívánatos továbbá a vád alá helyezés a passzív rezisztencia megvédése szempontjából is. Mert bizony itt már a retorzió ideje s a kormány erősen hozzá is fogna. Tisztviselőket felfüggesztene, a megyei dotációkat beszüntetné, kormánybiztosokat küldene ki ... Bizony akár milyen bőkezű is Károlyi Sándor gróf, az ő huszonötezer koronás *igéretéből* nem lehet egy megyei tisztikart táplálni. Hogy pedig az alapokhoz vagy a befolyt adókhöz nyuljanak a tisztí fizetések teljesítésére, azaz a maguk igényeinek kielégítésére, ettől a törvény és az erkölcs tekintetéből egyaránt illik visszaborzadni, leginkább pedig a látszattól, mert a nép nagyon hamar észrevenné, hogy az urak a maguk baján mindenképpen tudnak segíteni, de ha a népet éri, akkor bizony a szent hazáért áldozatot kell hozni. A kormány vád alá helyezése azonban — legalább szerintük — minden hatékonyságtól megfosztja a kormány intézkedéseit, még azokat is, amelyek a passzív rezisztencia kellő közepében is törvényesek volnának.

Azzal tisztában van mindenki, hogy Fejérváry egyrészt nem várja be a vád alá helyezést, hanem elnapolja a Házat, mielőtt határozatot hozhatnának, másrészt ha a multkori eset analogiáján az elnapolásnak dacára határozatot hoznak, rövidesen túlteszi magát rajta.

Ebben látom ennek a taktikai fogásnak az alkotmányosság szempontjából való veszedelmességét. Így a cigányok veszekednek legföljebb, azt vágván egymás fejéhez, ami éppen a kezük ügyébe akad — legyen az a vajda botja, vagy a szent feszület. Itt mégis arról van szó, hogy a magyar képviselőház vád alá akarja helyezni a magyar királyi kormányt s ha a vérünket ontanók a parlamenti rendszer megtartásaért, illenék, hogy ennek a parlamentnek komoly legyen az alapja és komolyan vétessék minden dolga. Ezért nem szabad a parlamenti többségnek taktikáznia a maga halálos ítéletei aláírásával, mert nevetésnek teszi ki a parlamenti tekintélyt, mikor az ítélet nyomában nem jár a halál. Viszont a kormány is csak parlamenten kívülinek mondja magát, de nem ellensége a parlamentárizmusnak s azért, ha a határozatot meghozzák, a parlamentárizmus érdekében komolyabban kellene annak konzekvenciáit levonni, mint szándékozik.

*

Ha a választójog kérdésének fölvetése csakugyan taktika volt a nemzeti közvélemény másfelé irányítására és a koalíciós szolidaritás megbontására, akkor csak felelésben éri el célját. A közvélemény csakugyan bevette az eszmét, de a koalíció szolidáris marad, még ha kölcsönösen ki kell is kaparniok a szemüket. Ami vélemény a vezérlőbizottság ülésén elhangzott, mind azt mondja voltaképpen: mi itt összeveszhetünk ugyan, de a koalícióból egyikünk sem lép ki. S akik angazsálva érzik magukat a választójog mellett s egészen ribilliósan úgy tesznek, mintha a koalícióval absolute nem törődnének, azok is csak a prestigeüket akarják menteni. A demokrata képviselő például meg is tenné, noha szerencsére erre nem lesz alkalmá, hogy egymaga benyújt törvényjavaslatot, de ha elvetnék, éppenséggel nem folytatna küzdelmet a koalíció ellen, hanem rámutatván az egyes ember tehetetlenségére, mondaná: ime, én csakugyan komolyan vettem ígéretemet, megtettem a magamét, de hiába. Most hadd dolgozzam a koalícióval azokon a dolgokon, amikben nem szavaznak le.

Való igaz, hogy az általános választójog körül dül a legléghabban a politikai szédelés. Nem mert választójogról van szó, hanem mert a népet érdeklő ügyről van szó. Itt kibuggyan, hogy a feudális nagyurak, az előítéletes sovíniszták, a spekuláló néppártiak külön-külön

és együttesen nagyon megbecsülik a népet, mint engedelmes szolgálókat és kész éljenző sereget, felségesnek is tartják, mikor a maguk akaratára a népet bélyegnek rá lehet sütni, de mégis megszokták, hogy inkább a nép legyen az ő kényelmükre, mint ők a nép szolgálatára. Amíg a népakaratot ők szuggerálják felülről lefelé, addig a nép nagyon józan, bámulatos a politikai érzéke, kiváló az intelligenciája. De amikor megfordul a szuggesztív sora, mikor egy valódi népgondolat kerekedik a felhők felé s az urak alulról kapják meg a nép akaratát, akkor egyszerre butává válik a tömeg, csőcselékké a nép és képtelen a gondolat is, hogy egy Kovács István vagy Szabó Péter utmutató legyen, hogy hogyan csináljon egy Andrássy Gyula politikát. Akkor a nagy politikához egyszerre érteni kell és a nép nem ért hozzá. Akkor egyszerre fölfedezik, hogy a nép könnyen hajlik a neki tetsző jelszavak felé, de arra való éppen a népet okosan vezető szakpolitikusok testülete, hogy a nép szeszélyes akaratát megrostálja, egybehangzóvá tegye a létérdekekkel, a lehetőségekkel s azt a szegény félrevezethető népet kiszabadítsa a félrevezetők gonosz hatalma alól. A nép akarata szent, de azt kell akarnia, amit az urak megkívánnak tőle. Ha nem úgy van: a hazát még a nemzet ellen is meg kell védeni!

Hogy ebbeli igyekezet mivé fajul, azt igazán alig kell részletezni s teljesen lehetetlen kvalifikálni. Megteszik az általános választójogot szocialista kívánságnak, melynek nyomán a szocialista állam kél. Megteszik a szocialista államot a vagyonkibzók s mindenkit bablevesre fogó kommunizmusnak, holott ma már igazán tudhatja minden olvasni tudó ember, hogy a szocializmus nem kommunizmus s hogy az általános szavazati jog még nem jelenti a szocialista államot, különben Svájc, Németország és Franciaország már régen szocialista államok volnának. De tudják is jól, hogy nem az igazságot hirdetik, hanem ez is taktika. A polgári osztálynak meg kell borzongatni a hátát s vissza kell riasztani az általános választójoghoz való csatlakozástól. S ez lehet, hogy sikerül is, mert szocialis kérdésekben igazán hihetetlen nagy a tudatlanság minálunk s a szocializmus szótól csakugyan borzonganak, mint az ördögtől.

A legkülönösebb jelenség azonban, hogy döntő érvnek az általános választójog ellen azt tartják, hogy Krisztóffy állt az élére. Nem kell, mert más csinálja! S ugyanazok, akiknek nem kell s akik a nemzetet féltik tőle, javallják, hogy csinálja meg a koalíció maga. Mít? Ami a nemzetet végveszedelembé dönti? Avagy nem dönti végveszedelembé, ha ők csinálják? Itt nyilvánvaló a fejetlenség és világoslátással, határozott állásfoglalással nem is próbálják eldönteni a kérdést, csak a konok elhárítás ad nekik nyugalmat: történjék bárhogyan — de a koalíciót nem hagyjuk.

Ugyancsak különös, hogy a népjogokat az eddigi rendszerrel szemben védelmező koalíció egyszerre micsoda válogatott cinizmussal akar a nép ellen fordulni. Sajtójuk és szónokaik nekimennek a kormányoknak: hol az ügyész-

ség? Mire való az elkobzási jog? Miért nem csukják be lázítás miatt a szocialistákat, akik szeptember 15-ére demonstrációt terveznek az országház előtt s miért nem perelik be a Népszavát és a plakátokat, melyek a koalíciót szidják?

A nemzeti és népjogokért megalakult egy többség, mely ügyességgel, börtönnel és pörrel akarja megrendszabályozni a népnek szabad akaratnyilvánítását s amely a czinkosság világos jelét látja abban, hogy a rendőrség engedélyezte a szeptember 15-iki tüntetést. Nem látják az urak, hogy ez a helyzet lehetetlenné teszi őket, mint a nép vezéreit, mint a szabadság és jogok védőit?

Ime egy parlamenti alakulás, mely a nemzet nevében szembeszáll a koronával, mely jogokat akar érvényesíteni, a népre támaszkodik s rendőrség után kiált, fegyveres erőt mozgósít a nép ellen, mely azzal ront neki a kormánynak, hogy nem teljesíti a kötelességét, mikor a gyülekezést, a szónoklást megengedi. Ugyanaz a társaság, mely december 13-án kiverte a darabotokat s rendőrt nem tűrt meg a Ház falain belül, most a negyvennyolcas törvényből kiolvassa az elnök jogát, hogy közvetlenül rendelkezék a fegyveres erővel és azzal a Házban úgy dolgozzat, ahogy neki tetszik. Ugyanaz a társaság, amely Perczel Dezsőt élve eltemette, mert a kormánytól utasításokat fogadott el és így csuffá tette az elnöki pártatlanságot, most egészen nyíltan összeül Justh Gyulával és utasításokat, vagy ha jobban tetszik, tanácsokat ad neki, hogy mit csináljon, hogy egyrészt a népgyűlés el legyen fojtható, másrészt a vádindítvány be legyen terjeszthető. Még mindig a régi obstrukciós konventikum, mely trükkök kieszelésében nagy és csak a paragrafusok értelmezésében még nagyobb, hogy az mindig igazolja azt, amit ők tesznek és tiltsa, amit mások tenni akarnak.

A legnagyobb érdekek kockázata és a legnagyobb jelszavak hangoztatása mellett a legkicsinyesebb játék, intrika és paklizás folyik. Igazán válságos helyzet: az országnak már annyi nagy kérdése van, kellene még egy ember is, aki a kérdések mellett el nem törpül.

—X.

Keleti mondások.

A férj előbb magára gondol, az asszony előbb a férjére, aztán a gyermekeire.

*

Ha az asszonyoknak hatalmában állana, széjjel szednék a világot, — ha okosak volnának, minden sziklán rózsza viritana.

*

Az asszonyok kétszeresen hibásak: nem mondják el, amit gondolnak és nem gondolják meg, amit tesznek.

*

Féltékeny férjjel úgy kell bánni az asszonynak, mint egy beteggel s nem szabad mellőle elmozdulni.

*

Ha szeretsz egy asszonyt, két választás áll előtted: vagy uralkodk rajtad az asszony, vagy — engedelmeskedned kell neki.

Ének.

Ezt az ártatlanságot kék szemedből
El nem ragadnám soha édesem
Nem sutognék neked a szerelemről
Csókszomjas ajkkal, szenvedélyesen.

Sejtelmes, szelid, busongó dalokból
Fonok homlokod köré glóriát
S e dalnak áhitatban, tisztaságban,
Édes testvére esteli imád.

Mert nem tudok képzelni a hajadra
Csak fehér rózsából font koszorút
És nem tudok más dalt dalolni rólad
Csak ábrándosat, tisztát, szomorut...

De te ne tudd meg, hogy e bús dalokban
Miattad reszket annyi fájdalom
Miért raboljam el a mosolygásod,
Én lelkem, én ártatlan angyalom?...

Farkas Imre.

Két beteg.

— Egy asszony naplójából. —

Irtta: HELTAI JENŐ.

— július 9.

Most, hogy már jobban vagyok, a szanatórium is tetszik nekem. Finom és előkelő hely ez, csak gazdag betegeknek való. A fehér kötényes, fehér főkötös ápolónők úgy festenek, mint egy angol operette show-girljei; az ember szinte lesi, mikor kezdenek el énekelni és táncolni? A tanár, akit mi bizalmasan mesternek szólítunk, szerencsés keveréke a művésznek és a maitre d'hotelnek. Azok közül az isteni rablók közül való, akik azzal szögezik a kést az ember mellé: »Életet — de pénzt!« Az uram is mindig azt mondja, hogy inkább a hasát nyitattja ki velem, mint a pénztárczáját. Különböző elragadó ember és nagyon udvarol nekem, ami ebben a nagy magányosságban borzasztó jól esik. Csak attól félek, hogy a számlára fogja írni.

Nagyon egyedül vagyok itt. Egy külön kis pavilonban fekszem, amelyben az enyémen kívül mindössze még csak egy szoba van. Ezt a pavillont a mester a legeslegelőkelőbb betegeknek tartja fenn és én is csak rettetés protekcióval jutottam be ide. Igaz, hogy a szobám elragadó. Nem beteg-szoba, hanem egy bájos kis boudoir, szerelmeseknek való fészek. Az ember akár soha ki ne kívánozzék belőle. Nem tehetek róla, de amióta itt vagyok, folyton Nizzára és a nászutunkra gondolok. Igaz, hogy az nem volt ilyen drága, de az is nagyon szép volt.

— július 10.

Ma levelet kaptam az uramtól. Szegény! Hogy aggódik miattam! Pedig most már túl vagyok minden veszedelmen. Az ágyban fekve, czeruzával irtam neki néhány sort. Aligha tudja majd elolvasni, de neki az is elég, ha a nevemet látja. Holnap boldog lesz. Sohasem hittem volna, hogy ennyire meg fogom szeretni.

A szanatóriumnak ma szenzációja van. A szenáció egy karcú, szőke, kékszemű lány, a híres Kapronczai Vilma. Odahozták az én pavillonomba, a szomszéd szobába. Kissé különösen hatott rám, hogy most mi ketten vagyunk hivatalosan és hitelesen a szanatórium legeslegelőkelőbb betegei. Én és Kapronczai Vilma! A dolog rám nézve annál szenzációsabb, mert nagyon jól tudom, hogy Kapronczai Vilma volt az uram legutolsó »viszonya«. Én személyesen, sajátkezűleg égettem el a leveleit és »Édes kutyámnak« fölírásu arcképeit. Még akkor, amikor az édes kutya csak a vőlegényem volt.

Mindig rajongtam ezért a mesésen öltözködő, ragyogó teremtésért és nagyon jól el tudtam képzelni, hogy a férfiak megtévelyednek, ha látják. Néha elcsodálkoztam azon, hogy bántatlanul végig mehet az utcán, hogy nem támadják meg fényes nappal a csókjaira éhesek. Igaz, hogy én asszonyi szemmel néztem az ügyet egy olyan időben, amikor az uram meg én egész nap egyebet se tettünk, csak szerelmeskedtünk. Persze, azóta már a saját tapasztalásomból rájöttem arra, hogy a dolog távolról sem olyan veszedelmes: vannak nagyon szép asszonyok, akiket még éjjel, otthon sem támadnak meg.

Szóval: a Kapronczai Vilma most itt fekszik a szomszéd szobában. Valami jelentéktelen operációt végeznek majd rajta, nagyon természetesen maga a mester, aki az ilyen dísz-vágásokat a világért sem engedné át másnak. Annál kevésbé, mert a Kapronczai Vilmáról, aki félig-meddig színésznő, az ujságok is írni fognak. Ez a közelség nagyon izgat. Nekem még sokáig itt kell maradnom: hát mindennap látni fogom. Ki tudja, talán... eh, az lehetetlen!

— július 12.

Egész éjjel nem hunytam le a szememet. Nem tudtam elaludni. Borzasztóan ingerelt az a tudat, hogy a szomszéd szobában fekszik az uram régi szeretője. Ez kőmikusan hangzik, de nekem roppant keserves volt. Itt én az egyik ágyban, odaát ő a másik ágyban... folyton azon tűnődtem, hogy mit érezne az uram, ha most itt volna? Esetleg mit érezne, ha a szomszéd szobában volna?

Olyan érzések gyötörtek, amikről eddig sejtelmem sem volt. Határozottan féltékeny voltam. Féltékeny a multra, azokra a pillanatokra, amelyekben az uram a Kapronczai Vilmát ölelte. Nagyon jól tudom azt is, hogy mi keltette életre bennem ezeket az érzéseket. Mert hiszen akárhányszor láttam már ezt a Vilmát és soha egy pillanatig nem fájt nekem a mult. Titokban talán még büszke is voltam arra, hogy ez a gyönyörű lány az én urammal is szerelemben volt keveredve. De minden ilyen találkozásunk az utcán történt, vagy a színházban, amikor beláthatatlan távolságok választották el tőlem. Most azonban itt van mellettem, csak egy fal választja el tőlem. És ágyban fekszik. És én is ágyban fekszem. Most ha az uramra gondolok, kénytelen vagyok a Kapronczai Vilmára is gondolni és szeretnék sirni; és ha Kapronczai Vilmára gondolok, akkor az ágyra gondolok és szeretnék megpuhskadni. Szóval meg fogom kérni a tanár urat, hogy vagy engem helyezzen el a pavillonból, vagy a Kapronczai Vilmát csapja le a legeslegelőkelőbb rangról.

Dél előtt tizenegy órakor megoperálták. Szándékosan nyitva hagytam a szobám ajtaját, látni akartam, amikor visszajön.

A mester karjára támaszkodva jött le az operációs teremből. Kicsit sápadt volt, de mosolygott. A bal karja be volt pólyázva. Nem tudom mi lehetett a baja; de olyan

jó barátságban lennem a Vilmával. De édes istenem, amikor olyan jól esik! És aztán... a szanatóriumban olyan lassan telik az idő.

— *Julius 18.*

A mester ma közölte velem azt az örvendetes hírt, hogy holnapután hazamehetek. Már napok óta rettegtem ettől, mert magam is éreztem, hogy most már aggasztóan egészséges vagyok.

Örülök, persze hogy örülök. De azért busulok is egy kicsit. Mi lesz az én Vilmámmal? (De sokra vittem! Az én Vilmám!) Ő holnap reggel megy el.

Nagyon hiányozni fog nekem. Ugy megszoktam azt, hogy mindig velem legyen. Olyan megnyugvás, olyan enyhülés volt nekem ideges asszonyoknak ez a derű sugárzó, finom jelenség. Megrémülök, ha arra gondolok, hogy mihelyt egyszer innen kitesszük a lábunkat, vége mindennek, nem barátkozhatunk többé egymással. Hát nem utálatos, hogy az ember nem barátkozhatik azzal, akivel szeretne? Mennyivel különb ez a Vilma, mint az én összes kedves barátnőim! És ezentul nem szabad vele szóba állnom!

Vajjon elmondjam-e az uramnak, hogy megismerkedtem vele? Mit szólna hozzá? Azt hiszem pofon ütne. Pofon ütne azért, mert megszerettem azt, akit ő is szeretett. Gyönyörű dolog!

Este tíz óra volt, amikor elváltunk egymástól. Ott álltunk mind a ketten a veranda ablakában. Odakint nagyon csillagos volt az ég és mi az egymás kezét szorongattuk.

— Vilma, Vilma... — mondtam és nem tudtam egyebet mondani. A szívem olyan nehéz volt. Szinte bosszant, hogy annyira el voltam érzékenyülve. Mit faltam ezen a kokotton?

Vilma sem szólt, csak mereven nézett maga elé. És egyszerre mindakettőnkből kitorrt a sóhaj:

— De jó volt betegnek lenni!

— *Julius 24.*

Ma a Stefánia-uton kocsiztam. A Kapronczai Vilma szembe jött velem. Mind a ketten egyszerre ijedten kaptuk félre a fejünket és mélyen elpirultunk. Mintha valami nagy közös bűn miatt kellene szégyenkezniük!

Saison.

Budapest aranylégy.

— *szept. 7.*

A főváros éjszakai züllőhelyeit néhány kis nap óta furcsa raj lepi el. Egyszer egy évben látjuk csak őket, mint a tiszavirágot, amely nyáréji villamos gömbjeink körül rajzik huszonnégy óráig. Aztán eltűnnek a következő augusztusig.

Fekete ruhát viselnek, frakkot, fehér nyakkendőt, vasalt czilindert. A gomblyukukban kongresszusi jelvény virit, a keblükön a hosszú, legyező szakáll mellett néha rendjel himbálózik. Okvetlenül pezsgót isznak és feltétlenül vastag szivarokat szivnak.

Czukros jó fiuk. A negyedik, ötödik pezsgős palack után elhuzatják a cigánynyal — ha tudja — a »Wacht am Rheint«, a »Marseillais« vagy a »Yankee doodle«;

de megeleégesznek a »Luna-keringővel«, a »Viens pou-pou-lelal« vagy a »Yes I do, did I do« nevű angol-néger kupléval. Sőt olykor boldogok, ha a primás spanyol himnuszképp eljátsza nekik azt az érzelmesen zötyögő dalt, amely így hangzik: »Tísi moija, moija...«

Mivel pedig ekkorára már tulipántos a kedvük és öreg virágárusleányok feje pihen az ölükben, a cigány rázendít a híres magyar specziálításra, a »Ragotzki-marsra«, amelyet a banda nagy tálcza- és villacsörömpöléssel kísér, hogy még harciasabban hangozzék...

A derék külföldiek ilyenkor érzik magukat nálunk a legjobban. A fantáziájuk ilyenkor népesedik meg villogó gatyákkal, szilaj főrendiházi tchicocheokkal és tüzes magyar leányokkal, akik úgy hintáznak az ölükben, mintha mindig lovon ültek volna. A pezsgőnek, amely a torkukon lefolyik, olyan ize van, mint annak a »papriqua«-nak, amelyről rémregényekben olvastak.

Mindig elnézem ezeket a komoly feketeruhás urakat, akik szürke hétköznapijukban börtönöket tanulmányoznak vagy a veterinaire tudományok, lógyógyításnak szentelik komoly perczeiket, hogy itt nálunk milyen jól és fesztelesen érzik magukat. Láttam már őket fényes nappal az utcán táncolni, sőt láttam egy köpczös, komoly urat, akinek a keblén három külföldi rendjel verődött össze, mikor a tüzes csárdást ropta és »Hoch Ungarn!«-t kiáltott minden járókelő felé.

Mi ennek az oka? Talán az, hogy a mi öreg királyunk szeme nem hiszálja az idevaló jószágot és ha udvari koci robot el az utcán, abban mindig ugyanaz a főherczeg ül? Vagy talán a rendezőség fogja fel komolyan a magyar vendégszeretet kötelességét és a viláért nem hagyáná holmi tudománytal unatkozni külföldi vendégeit, hanem csapra veri a jó vidéki vendéglátás hordóját és folyik a pezsgő Henczidától Bonczidáig?

Mindennek — hogy végre tisztán lássunk — az a varázsfogalom az oka, amelyet az ujságok neveltek nagyra és amelyet úgy hívnak, hogy »idegenforgalom«. Áll pedig ez a valóságban a következőkből: néhány bécsi, ritkán berlini üzletemberből, aki egyszer-másszor kirándul ide, ha mellékesen egy kis üzletet is csinálhat; néhány exczen-trikus nyugalmazott angol ezredesből, akiket fürdőhelyeink barátságosan megosztanak egymás közt; néhány szegény artistából, akik Bécsből lerándulnak néhány hétre, hónapra az idevaló etablissementokba; néhány Balzac-korú franczia tánczosnőből, akik a rue Bredából (connaissez vous ce pays?) jöttek és itt mint a »Jardin de Paris« tagjai ékesítik a »szovenir- és legyező-ünnepeket«; egy csomó cseh és angol labdarugóból, akiket meg szoktunk bámulni a Newyork-kávéházban, amint éjfél után cake-walkot járnak a biliárd-pinczében; és áll végül a keleti expressz-vonatból, amelynek ablakán egy csomó idegen kitekint és így szól: — A scheene Gegend... — és ezzel tovább robot.

Hogy egészen igazságtalan ne legyek, láttam én már ilyen expresszekon és gyorsvonatokon német és franczia nyelvű magyar ujságot, amely képen és írásban mutatta be Magyarországot nevezetességeit. Ezeket a példányokat ingyen osztogatják és leteszik az ülőhelyekre. Viszont is

láttam őket, — de bocsánat az erős kifejezésért — a kabinetben.

És hogy egészen rideg ne legyek, még azt is szívesen konstatalom, hogy a Tátrában némi angol forgalom van. Ezt is alig hittem volna el, ha egy modern angol humoristának, Jerome Klapka Jeromenak egy novellájában nem olvasok a magyar Tátráról, amelyet az angol turisták kedves helyének mond.

Ez az az idegenforgalom, amelyet a kongresszisták jelenléte ismét »emel«. Ez az a tündérszó, amelyet a kormány, a közönség és a sajtó egyaránt becéz, mintha minden boldogságunk és boldogulásunk rajta mulnék. Ezért fogunk, mint olvasom, újra Duna-ünnepet rendezni, mikor már kongresszisták sem lesznek jelen. Ezért tartjuk mulatóinkat kivilágos kivirradtig nyitva. Ezért akarjuk eltörölni a kapupénzt. Ezért vagyunk ébren még akkor is, amikor Bécsben már mindenki alszik, sőt már fel is kel.

Budapest mint valami aránylegyecské csapong éjjeli villamos gömbjei körül. Igaz, hogy ezek csak afféle reklám-gömbök, amelyeket a kávéháztulajdonosok aggattak ki, de viszont magyar ember esze adta meg nekik szokátlanul erős világosságukat. Mégis magánfény az egész és az állam épületei oly komoran bóbiskolnak, mint az Opera homlokzata szabad hétfőjén és szerdáján. Az utcákon is Auer bácsi szabadalma az egyetlen lépésünk a világosság felé. Meg a Dorottya-utcai kereskedők, meg a Stefánia-uti Kolegerszky, akik a saját pénzükön aggattak ki ivlámpásokat.

Ezek is gravamenek, de nem sokkal különbek, mint mikor az új mucsai ellenzéki közlöny jobb téma híján az utca sarát és az olajlámpások sötétségét szidja, amelyről a t. tanács nem gondoskodik. Mégis, mégis, mi vagyunk — a kis Páris. Éjjeli mulatóink párisi zárórakon túl is nyitva vannak, a nőink pedig (csettintés!) nem vattával csinálnak konkurrencziát Vénusznak. És világljárt magyarok tudják, hogy sehol a világon nem oly olcsó, nem oly zamatos az a portéka, amelyet huszonnégy óránál sokkal rövidebb idő alatt lehet beszerezni még késő éjjel is.

Figyelem már évek óta, hogy Budapest élete mint domborodik ki az éjszaka felé. Egyre elevebb és pezsgőbb az éjnek évadja. Sőt már azt is figyelhetem, mint alakul ki az éjszakában egy sajátságos női társadalmi osztály, amelyben a szakácsnék, szobaleányok naivsága lassankint a pezsgő és külföldi dalok hatása alatt hogy úgy mondjam demi-mondain magaslatra emelkedik. Szegény leányok, akik lemondtak a férjhezmenésről, csinos munkásleányok, néha gépirókisasszonyok is, akik valamennyien több-kevesebb intelligenciával emelkednek ki a saját körükből, kezdik átlátni, hogy már sem a munka, sem a mirtuszkoszuor nem ad olyan könnyű megélhetést ebben a városban, mint az, ha fölálodozzák az éjszakai alvásukat.

Még csak rossznak sem lehet őket mondani, mert mire megreggeledik és egy egész sereg vendéget beugrattak a gazda pezsgőjébe, már álmosak, ittasak, fáradtak és örülnek, ha az átdorbézolt munka után nyugalomra térhetnek. Mindennek — őszintén szólva — mint lump örvendek. Budapesti éjszakáim tényleg sokkal szinesebbek és zagyvábbak, mint voltak Párisban, ahol egy óra után csak a

diáknegyedben vagy a Montmartreon találtam virrasztó helyiségeket — tele idegennel.

De mivel korhelyek is gondolkodni szoktak, néha, én is régóta tündööm rajta, hogy miért nő nálunk az éjjeli élet a nappali rovására. Mert nyilván a nappal élő emberek táborából toborozzuk mi is a lumpokat, mint ahogy az ujságok is egymástól orozzák el az előfizetőket.

És rájöttem arra a már nem egészen új felfedezésre, hogy a budapesti nappalok igen szomorúak. Valahogy meglátszik a városon, hogy olyan kevés pénze van, amennyi csak lehet és hogy az emberek homlokán nappal ötforintos gondok lebegnek. Akár a merkantilistáknak van igazuk, hogy mindent elmezógazdázunk, akár az agráriusoknak, hogy mindent elbörzézünk, én csak annyit tudok, hogy ez a város szegény, hogy ne mondjam szegény. Vizzel főz és pezsgőt iszik. Züllik és mint afféle igazi korhelynek, már neki is megvan a maga kis lelkiismeretsillapító babonája. Az idegenforgalom.

A kutya sem hederit ránk, de mi fenn vagyunk reggelig és várjuk az idegenek forgását. Ha pedig az az idegen igazán eljön hozzánk, a fényes éjjeli zülléseken kívül vajjon mit mutathatunk neki? Legszebb utcáinkat. Amelyeken a diszes paloták és házak csak abban különböznek a bécsiéktől, hogy nem olyan magasak, a körut az egy darab bécsi Ring, de valamivel unalmasabb és nyárspolgárabb. Magyar épületeket csak olyanokat tudunk mutatni, amikkel Lechner Ödön és tanítványai akarják megtörni a bécsi jeget, amely utcáinkon megfagyott.

Annyira humoros emberek vagyunk, hogy csinálunk például magyar iparművészetet és nincsenek magyar házaink, szobáink, ahová elhelyezhetnők a művészek ötleteit. Mindent visszajáról akarunk csinálni. Mászol az iparművészet a házhoz és a szobák berendezéséhez simult, azt szolgálta mint applikatív művészet. Itt megcsinálják a magyar butorszecsessziót és olyan iparművészeti gondolatokat termelnek, mintha minden magyar szobában kandalló volna. Pedig bizony Isten nincs.

Egyáltalán mit mutassunk annak az idegennek? Sertésközvágóhidat, börtönöket, állatorvosi intézeteket, amik sokkal nagyobb arányban és sokkal modernebb berendezéssel vannak náluk? Csak a Dunapart szépségeit mutatathatjuk nekik és a Hortobágy délibábjait, amikről mi nem tehetünk, amiket csak a magyarok Istene adott nekünk. Végül megmutathatjuk neki azt a Potemkin-várost, amelyet öt üveg pezsgő és éjfélt után lát, amikor minden ház és minden téhen tudvalevőleg fekete...

Ezt megmondtam.

Plume.

Jaj az asszonynak, akit anyósa védelmez.

*

Ha az asszonynak szép foga van, mindent nevetségesnek tart.

*

Szépség nem ismer hűséget, a tengernek nincs határa.

*

Aki leányát szeme elől téveszti, éjjel-nappal megbánja.

Ahányszor . . .

Ahányszor éjjel,
Ziháló mellett, lázas szenvedélyvel
Hozzád jövök remegve, kedvesem,
Nyomon követ árnyékként, csendesen
A múzsám.
Egy szót se mer szegényke szólni, de,
Mikor titkon besurranok ide:
Látom szemét, szemében könyeket,
Áldó kezével búcsút integet
S orczái oly fehérek . . .
Aztán a küszöbödre ül és vár,
Mig bágyadtan, megtörve visszatérek,
Ha már szürkülni kezd a láthatár . . .

Aggasztó sejtelem
Fog el, ha még
Ajtód előtt lelem,
Bár bibor színt öltött az ég,
A múzsát,
Ki sirva, szemrehányón rám tekint
S megint,
Oly némán, mint jövet,
Nyomon követ.

Aggasztó sejtelem
Lidércnyomása fojt, ha képzelem,
Hogy egyszer ott,
Mert karjaid közt elnyomott
Az álom,
Hiába keresem, és nem találok
A múzsát;
S hiába gyötri bú szívem miatta,
Hozzám többé nem térhet vissza már:
Őt tőlem mindörökre elragadta
A rálövellő első napsugár,
. . . Az első napsugár.

Ferke Ágost.

A jelenés.

Irta: EDMOND HARAUCOURT.

(2)

Szeretlek!

Nem gondoltam, hogy bármi rossz is volna abban, amit megtenni készültem. Visszaélek tán egy ifju leány ártatlanságával? Nem, bizonyára nem! Röschen körülbelül husz éves, vár rám, imádom, egész életem az övé és semmi el nem választhat bennünket, ha már egyszer egyesültünk.

Sem a világi akadályok, sem a megélhetés nehézségei, sem a pénz, sem a szokások, nem még szüleink akarata sem; semmi sem árt nekünk, mert mi szeretjük egymást . . .

Ha várnom kell nagykorúságomig: várok, mert szerelmünk elég erős, sőt meg is gazdagszom közben, hogy lábaid elé vessem, ó én szép jegyesem, az élet pompázatos szőnyegét.

Szeretlek!

Végre leszállt az éj. A város hamarosan elszunnyadt.

Az ablakok egymásután hunyták le ablakszemüket. A kék kertek beteltek nyugalommal. A csalogány sokáig dalolt, aztán elhallgatott . . .

Csak a virágok illata élt az éjszakában s egy toronyóra le-lékongatta az időt . . . .

Vártam . . .

Röschen ablaka hirtelen kitárult . . . Nem egyeztünk ugyan meg semminő jelben, de azt én parancsul vettem és elindultam.

A vállalatban egyébiránt semmi kellemetlen nem volt. Szívem inkább a nyugtalanságtól; sőt félelemtől vert, semmint az örömtől.

Tolvaj óvatosságával kellett kisuhannom és felnyitogatnom az ajtókat; jó negyedóra tellett, míg házunk kertjébe leértem.

Odakinn újra fellélekztem. Már nem kellett attól tartanom, hogy házigazdám családját felébresztem. Ugy véltem, a legnehezebbjén már tul vagyok. Csakugyan minden nehézség nélkül küsztem át a közbülső kőfalon, mely mindössze három méter magas volt, s mikor leugrottam róla, szerelmesem kertjében voltam, azon a földön, mely az övé . . . Azt hittem a paradicsomba érek . . . A talaj érintése örömmel töltött el . . .

Nem féltem; nem gondolkodtam.

Rohantam a ház felé.

Oly jól kiszámítottam előre a felkuszás részleteit, hogy minden akadály nélkül ment, legalább eleinte. A földszint párkányai, az esőcsatorna fogantyúi elvittek Röschen ablaka alá. De a párkány köve ott gömbölyű volt, kezem lecsuszott róla.

Félig a falra tapadva, félig a párkány által visszavetve, már-már elvesztettem az egyensúlyt, mert testemnek sulya hátrahuzott.

Ott ismertem meg a halál borzongását . . .

Halkan mormogtam:

— Röschen!

A lány nem jött.

— Miért nem jössz?

A keze, egy kis szövetharab, amit megragadhattam volna, megment!

— Adieu, Röschen! . . .

Ez a haláltusa nem tartott tovább tiz másodpercznél. Emlékszem: lehunytam szemem, hogy meghalok; de aztán felnyitottam ismét és kétségbeesett erőfeszítéssel szöktem fel, az ablak felé.

Ujjaim megkapaszkodhattak az erkély vasában. A bőr kiszakadt rajtuk. Oh be édes fájdalom volt: visszaadott az életnek! Most már karomon felhúzódtam. Egy lendüléssel az ablakon ültem, és fejem a szobába hajlítottam. Szerelmesem nyugodtan nézett az ágya széléről . . .

— Röschen!

Meg sem mozdult, mikor belépni látott.

Nem restelkedett, noha félig meztelenül ült, egy hosszú ingben, melyből kifehérett nyaka és kidomborodott teste minden kerekége.

Bizonyos, hogy kettőnk közül én voltam az igaztöbb.

Előre léptem és ismételtam:

— Röschen!

Fölkelt és nevetett.

Igen nagynak láttam. Szép keble ott dagadozott az ing alatt, mely egyenesen hullt alá termetén. Mezitláb volt. Két karomba öleltem. Életemben először dobogott női szív a mellem fölött.

A nagy szöke hajfonat éppen ajkam alá került és én beleharaptam csókkal.

Szerelmesem meg sem mocczant karjaim között. Azt hittem, megadja magát, de nyugodtan vállamra tette kezét és hátrább tolt lassan, ellenállhatatlan erővel, amely meg is lepett egy nőnél . . .

Mikor kiszabadult karjaim közül, megkérdezett:

— Kikötöted a bárkát?

Azt hittem, rosszul értettem és hogy gyöngé német tudásom kevés lett a beszélgetésre. De Röschen, anélkül, hogy feleletemet bevárta volna, az ablakhoz lépett, melyet betett, e szavakkal:

— A lakat.

Csakugyan az ablak keresztfáján erős lakat csüggött, s Röschen kicsiny ujsza fogolylyá tett mindkettőnket.

— Ne csukd be! Hátha jönnek.

Igy felelt:

— Becsuknak engem; de én tudom a jelszót; ők nem tudják, hogy én tudom a jelszót.

Aztán megint kaczagott.

De hirtelen észrevéve összevénzett ujjaim: visszahátrált és rájuk mutatva így kiáltott:

— Megölted a madarat? Miért ölted meg a madarat?

— Halkabban, az istenért!

A lány térdre vetette magát és arcza kifejezte kegyetlen rémületét; felém nyújtotta karját és így hörgött:

— Ne ölj meg!... Kegyelem!... Ne ölj meg!...

— Röschen, ha kiáltozol, idejönnek. Ne félj, Röschen, szeretlek!... Szeretlek!...

A lány hirtelen, nyugodtan fölkel.

— Ha szeretsz, mért ölted meg a madarat?

— Röschen, megsebesültem, felkuszás közben...

— Nem kellett volna megölni a madarat!...

És rázta fejét, néma szemrehányással, mint az anya, ha nehezten gyermekére, s egyszerre hideg veritek verte ki homlokomat és agyamba rettentő gondolat csapott: A lány örült!

Mikor látta, hogy hallgatva állok, hozzátette:

— Igen... te rossz vagy. Nem szeretlek már.

Sohase házasodunk meg...

Duzzogva ült le, félig hátat fordítva nékem.

Néztem lehajtott nyakát, megbomlott szőke haján átszűrődött az éjjeli mécs fénye és arany glóriával vette körül fejét, mely oly szép, oly fiatal s melyben a halál lakik.

Nem mertem egyetlen szót sem kiejteni: a részvét, az aggodalom, a kétségbeesés butává tettek s elvették minden gondolatomat; szemem gépiesen járt a leányról az ablak zárára és összezuzott ábrándom, megsemmisült boldogságom láttam, mikor elhagyatott és egyedül való voltam »szerelmem« társaságában — eszembe sem jutott, hogy e kijárástalan szoba veszedelmére gondoljak.

De a lakatot megpillantva agyamba ötlött.

— Röschen.

— Rossz vagy. Ne beszélj velem.

Egészen elfordult. S én négy lépésre álltam tőle.

Néhány percig tartott ez így.

Hallgattunk.

Körülnéztem a kaczer, üde leányszobában, mely most elborzasztott, mint a sir, láttam a szűzi ágyat, a szép jegyest, ki már nem volt az; akit még mindig szerettem, de örökre elvesztettem.

Az izgalom túlnagy volt koromhoz arányítva, reszketni kezdtem, mint a gyermek. A szekrényhez kellett támaszkodnom. És a zár? Apám azt mondta:

— Légy okos.

Emlékek kavargtak eszemben, régi, távoli, gyermekkori emlékek, melyek hirtelen, zavarosan, sűrűn ötlöttek agyamba.

Miért is gondoltam elfeledett pillanataimra?

Szinte féltem, hogy belehelem az örületet s rettegven a méregtől, mely már agyamra áradt, szorosan lecsuktam a számat.

A leány mozdult meg előbb: azt hitte volna az ember, hogy fölébred. Teste, észrevehetetlen lassúsággal, kiegyenesedett, arcza az ablak felé fordult; bal keze füle

felé emelkedett és meghajtott mutatoujjal jelezte, hogy figyeljek.

Aztán alig érhető hangon mormolta:

— Dalol...

Egy ugrással fölkel és örvendő kiáltotta:

— Dalol!

Csak akkor hallottam a kerti csalogányt.

— Hát nem ölted meg? Hát nem igaz, hogy megölted?

Zokogva nyakamba borult.

Oh, ha tegnap mondta volna valaki, hogy karomban fogom tartani, reszketőn és mezitlenül, anélkül, hogy egyebet éreznék végtelen bánatnál! A leány összehúzódott, reámtapadt. Tetőtől talpig testemre tapadt; zokogása megrázta és közelebb hozta az enyémhez husát, melynek mélege lelkemet égette...

Borzalmas és gyönyörű pillanat, midőn akarat ellenére is föllázadt szűzi vágyakozásom, noha részvétem sirt a leányon és önmagamom is...

Hogy elcsábítsam, óh, ezt nem tettem volna meg és nem is gondoltam reá s egyetlen, méltatlan gondolat magamat is felháborított volna.

Mind a mellett ott maradtam, karjai foglyaként s mikor még erősebben szoritott, oly gyönyör rohant és részegített meg, hogy én is magamhoz szoritottam, noha nem akartam is; sőt csókoltam kerek vállát s haragudtam érte magamra s ujra kezdtem, mert nem volt erőm menekülni, mivel minden erényemet arra kellett pazarolnom, hogy ne vessem magam az ajkakra, melyek lehelete nyakamat csiklandozta.

És én dadogtam:

— Ne... ne... irgalom!...

S az ágy ott volt mellettünk!

Nem, bizonyára nem csábítottam volna el...

Vagy talán mégis megtettem volna, édes istenem!

Bizonyítja éppen az, hogy egyre ismétlem:

— Nem! Nem!

Azért mondtam ezt, hogy erősítem magam, tehát a veszedelem nagy volt és a kísértés túlsokáig tartott!...

— Figyelj! — szolt a leány.

Karjai meglazultak.

Majd hozzátette:

— A madár nem dalol.

A csalogány valóban el is hallgatott.

— Aludni ment. Aludni kell. Itt az ideje.

Otthagytott, és az ágya szélére ült, gyorsan felkapta lábát és eltűnt a takaró alatt.

— Jó éjt!

A fal felé fordult.

Akkor felzavart idegeim kissé elcsitultak, s csakhamar a szánalom maradt meg csupán lelkemben. De a szánalom nem sokáig tartott, az önzés fogott el, aggasztón szorongatott; hogy megyek ki ebből a titkos lakatu szobából?

Az örült lány ki fogja-e nyitni a lakatot?

Az ágy mellé léptem. A fal mellett tetőtől talpig betakarva és összehúzódva feküdt Röschen, s csak a párnan szétszórt aranyos haj mutatta, hogy ő az.

Nem mertem beszélni, mert féltem az esetlegesen rosszul kimondott szó hatásától.

— Röschen...

— Alszom.

— Röschen, nekem is aludnom kellene.

— Eredj és csukd be aztán az ajtót.

Nem próbálkoztam tovább, hanem megszemlétem figyelmesen a lakatot, azt remélve, hátha nem csukta be pontosan.

De csalódtam.

A szerencsétlen lány szabadithatott csak meg, ő egyedül. De hogyan birjam rá, hogy segítségemre legyen?

— Röschen . . .
 — Menj aludni!
 Mily ürügygel lehetne beleegyezésre birni?
 Gondolkoztam, töprenkedtem . . . megtaláltam!
 — Röschen! A bárka ottlenn van.
 — Micsoda bárka?
 — Amit az imént az ablak alatt hagytam . . . Amelyikén jöttem, tudod, Röschen?
 Csend.
 — Le kell mennem a bárkába.
 — Le — mondotta.
 — Akkor ki kell nyitni az ablakot . . . Ugy-e kinyitod az ablakot?
 — Ki — felelte.
 Fölkelt, átment a szobán, kinyitotta a lakatot, kitérte az ablakot; kiszöktem, a párkányra ugrottam, s mikor feléje fordultam végső búcsura, láttam, hogy becsapja fölöttem az ablakot Röschen, nem törődve azzal sem, hogy jutok le.
 Néhány percz multán szobámban voltam.
 Másnap elhagytam Münchent, el Bajorországot, anélkül, hogy megismertem volna.
 Sohasem megyek vissza.

(Vége.)

Krónika II.

A rendőrségről.

— szept. 7.

Az ember azt hinné, hogy nagyon csavaros gondolkozás, sőt valósággal dugóhúzó ész kell ahhoz, hogy meg lehessen találni a rendkívüliségeket, rendellenességeket és rendtelenségeket ott, ahol az uralkodó plánéta a rend. Sőt ott, ahol ezt a rendet még őrzik is. És még inkább ott, ahol erről az őrzött rendről hivatalos könyvben számol be a legfőbb őr: a budapesti államrendőrség főkapitánya.

Nem hiszem, hogy az én eszem jár dugóhúzóra s azért nem számíthatom be másnak, csak a minden emberi intézményben feltalálható gyarlóságnak azt, hogy forgatva Rudnay Béla főkapitánynak a budapesti rendőrség mult évi működéséről kiadott és most közzétett jelentését, nem a rendet tudom meglátni benne, hanem a rendkívüliségeket. Hiteles, tehát annál szembeszökőbb adatait annak, hogy ott, ahol számon tartják a rendet, az konstatálódik, hogy nem az a világ rendje, amit mi közrendűek általában annak tartunk.

Erről különben — most veszem csak észre — bennem már előbb, a főkapitány könyve nélkül is derengett valami halavány sejtélem. Valami ködös, rébuszzerű fel-tudat. Így például sohasem tudtam megérteni, hogy a budapesti államrendőrség hol veszi olyan olcsón és olyan en gros azt a sok okos embert. Értem alatta a közrend-örököt, azokat a derék fiukat, akiket a pesti utca kon-venziója »biztos ur«-nak nevez. Csodálatos, hogy ezek milyen okos és körültekintő férfiak és még csodálatosabb Rudnay szerencséje, hogy potom — azt hiszem havi negyven forint — pénzért csupa ilyen nagykvalitású férfit tud beszerezni. Nem én beszélek, a tények beszélnek.

Például. Én egy, az átlagintelligencián nem alul maradó, higgadt, cirkumspékus józsefvárosi polgár vagyok.

Nem hittem még el annyira, hogy az embonpointem megakadályozná a mozdulataim fürgeségét és ügyességét. Szóval van annyi lelki és testi fakultásom, hogy egy villámos-szakaszjegyért nem teszem kockára sem a bordámat, sem a nyakamat. És mégis: nekem, ha még egy sietek is és ha még oly gyakorlott nagyvárosi ember vagyok is, nem szabad leszállanom a villámos kocsiról az út közepe felé, épp úgy, mint ahogy nem szabad arról az oldalról felszállanom sem. Már most nem a legrend-kivülbb tünemény-e, hogy Rudnay Béla csupa olyan felső-séges intelligenciájú és akrobata-ügyességű legényeket tud összeválogatni magának, akik a villámosra mulhatatlanul mindig a kocsitól felül szállnak fel? Gyakorlott közutas és városi-utas vagyok, naponta átlag nyolczszor emlegetem lekésés, átszállás-vesztés, avagy tengelytörés révén Jellinek vagy Hüvös nevét, kapcsolatban a villámmal, — nem a kocsi fogottal, hanem a természet ölen szabadon játszadóval — de én rendőrt még nem láttam sem fel, sem leszállani elektromos kocsiról azon az oldalon, ahol a gyalogút aszfaltja van. Ezek a »gémblábu sasok, csodalények«, ezek a gascognei legények mindig ott ugornak fel, kecses mozdulattal s a kocsivezetőre az egyenruhások titkos-szövetségmosolyával rákacsintó mosolygással a villámosra, ahol nekem a felszállás pápua tabu. Sőt annál is több: két, esetleg öt forint ára kihágás.

De ez még nem a könyvből, a Rudnay könyvéből való rendkívüliség. Ezt csak úgy könyv nélkül par coeur mondtam el. Most jön a könyv. S hogy jön a könyv, kezdjük el azokkal a lírikus akkordokkal az ismertetését, amikkel a főkapitány első sorban az u. n. kedélyekre hat. Már ezen a területen is látunk egy egészen rendkívüli dolgot. A jelentés 117-ik oldala búsan jelenti, hogy a mult évben összesen 1392 eltűnt embert jelentettek be a rendőrségen. Azután hivatalos komolysággal teszi hozzá, hogy ezek közül a valóságban csak 234 ember az igazán eltűnt, végül pedig ditirambikus ujjongással konstatálja, hogy ez sem az igazi szám, mert sok az olyan eltűnt, aki megkerült megint, de akiről a hozzátartozóik »örömmükben elfeledik bejelenteni a rendőrségnek, hogy már megkerült«. Ime: az öröm, mint kihágás, a statisztikai adathiány, mint alanyi költemény, a »gyere haza, minden meg van bocsátva«, mint kötelességmulasztás.

Rendkívüli dolog a rend könyvében az is, hogy a jelentés egy egészen új és felette megfontolandó adatot nyújt a főváros idegenforgalmához. Az elmúlt évben, a könyv adatai szerint a legtöbb külföldi ember, számszerint 7947 junius hónapban érkezett Budapestre, a legkevesebb pedig mindjárt a rákövetkező hónapban, júliusban, amelyről a főkapitány mindössze harmincz egész és nyolczvan századrész idegenről számol be. Mi ez? Hol maradt a harminczegyedik idegen husz százaléka? És miféle ember az, aki csak nyolcztizedrészében jön ide? És melyik két tizedrészét hagyta otthon? Ez bizonyosan svájci ember lesz, aki a hiányzó husz százalékot azért hagyta otthon, mert tudja, hogy Helvétziában az a fontos.

A rendkívüliség hatását kelti a jelentésnek az a része is, amely szemrehányóan panaszolja fel vízi jogunknak azt a hiányosságát, hogy »nem tesz különbséget vízmű

és vízmű között«. A vízmű és vízmű között való különbség szerény véleményem szerint csak akkor dörül meg teljesen, ha a jelentés fényt vetne vízi jogunknak a majlit illető részére is.

Koldustársaim okulására írom ki a könyvből azt az eddig alig ismert tény, hogy míg csavargás csak kétféle van, a csavargás an und für sich és az »ismételt csavargás«, addig a koldulás már háromféle. A koldulás, mint olyan, az »ismételt koldulás« és a »minősített koldulás«. Szóval — és ez is új, — a koldulásról is kiderül, hogy nem a kvalifikátlanság benne a legnagyobb kvalifikáció.

Részegség miatt a rend. könyve szerint az elmúlt évben 1406 férfit és 255 gyenge nőt büntettek meg. Rendtelenség a könyvtől, hogy eltitkolja, hogy hány embert nem büntettek meg miatta. Az ilyen kihágások megfenyítését a hivatása magaslatán álló rendőrség nem bízhatja rá az egészen megbízhatatlan katzenjammerre!

Éjjeli életünk pangására szomorú fényt vet a jelentés 188-ik oldala ott, ahol az »Imperial« mulatóról beszél. Erről, miután konstatálta róla azt a rendkívüli, sőt egészen különös dolgot, hogy »az Imperial helyiségeiben nyílt meg«, lekonyult fővel vallja be, hogy »alig három heti próbálkozás után megszűnt«. Ázsiai együgyűség volt ez az Imperialtól. Ha nem az Imperial helyiségeiben nyílt volna meg, bizonyosan tovább húzza a dolgot!

Meglepő, hogy a könyv 207-ik oldalán az V. fejezet 5-ik alcíméül ez olvasható: Vadászat. A szó ezen a helyen és ebben a viszonylatban megdöbbenő. Gyanú kél a nyomán, hogy a naftalin használatához is fegyverengedély kell és hogy a fináncz már a tirgram-ügyekbe is beleavatkozik. Szerencsére azonban, a Vadászat alcím után nem következik semmi szöveg. Ez az alcím magányosan, egyedül és szöveg nélkül áll a könyvben — örök rejtelem, hogy miért került bele. Szöveg nélkül, vitorla nélkül jár a jelentés oczeánján . . . .

Ezzel a méla akkorddal el is végzem jelentésemet a jelentésről. Exegi monumentum: kitűnő, világos és mindent felölelő képét adtam a budapesti államrendőrség múlt évi működésének. Záradéku még csak a rendőrségi állomány beléletéből teszek ide két adatot. Zárójelben azért van a mondanivalóm egyrésze, mert a zárójel a nyomtatott sugás. Néha pedig sugni jó csak.

A budapesti államrendőrség legénysége közül az elmúlt évben 1452 rendőr volt beteg. Közülük három (idült alkoholizmusban) négy pedig (terjedő hűdéses elmezavarban) szenvedett. Hatszáz és negyvenhat volt pedig azoknak a száma, akiknek a betegsége, mint a betegség statisztika-táblájának a vége mutatja, »a fenti csoportokba nehezebben beilleszthető bántalom« volt.

Paganel.

A férfi mindenre képes, a nő többre.

*

Sokszor nem az igazság a földolog, hanem az, kinek van igaza?

*

Ahol egy kakas kaparászott, nem simítja el kilencz tyuk.

Piccolo.

Miss Alice.

Megint. czirkusz? Nyájas olvasó, bocsánatot kérek: megint czirkusz. Nem merem vitatni, hogy igazam van, csak bevallom és gyöngeségnek is elismerem: amíg lehet, addig kultuszt csinállok a czirkuszból. Ugy sem tart már soká s mindennap színházba járok és senki sem förmed rám: már megint színház? Mert színházba járni állítólag nemes élvezet.

A czirkusz nekem egy csomó új embertípust ad, a színházat már könyv nélkül ismerem. A művésznőt, akit még soha nem láttam, meg tudom ítélni a ruhája szabásáról és a kelme színéről, annyira ismerem. Ha vidékről jön, a kalapja után megtudom mondani, hogy kinél volt szerződötve és a kabátja szabásáról, hogy tud-e táncolni? A czirkuszemberekkel szemben élvezem a tudatlanság gyönyörűségét. Ezek más emberek, ismeretlen tényezők. S annyi közöttük az érdekes!

Miss Alicet ne tessék a czimkép után megítélni. Ez szép kép, de fotográfia. Nem olyan álomlátóan merev, mint a kép és nem is miss. Felesége Slema kapitánynak, akivel együtt dolgozik. Slema kapitány igazi bur, az meglátszik rajta. Hogy miss Alice bur leány-e, azt nem tudom. Ha az, akkor tüneményes kiválása fájának. Inkább angolnak vélném, ha a hangulat, melyet megjelenése kelt, nem volna olyan mignonosan olasz-német. Ez a nő belép a manége-ba, biztos léptekkel, mintha otthon volna és olyan elfogult komolysággal, kék szemében annyi szégyenkező zavar, mintha sohasem állt volna a publikum előtt. Komoly és gyermekes, önérzetes és gyermekes, szomorú és gyermekes. A mosoly, melyet a taps parancsol ajkára, csinált, az érzése másutt jár, a dicsőség mintha bántaná. Ha rajta állana, soha puskához nem nyulna, soha emberek elé nem járna. Honnan jössz? Ki vagy? Miért vagy itt? Valami mélabús romantika árad a gyönyörű jelenségből, amikor lányos járással, férfias fogással gyerekzseme irányt ad a dördülő fegyvernek.

A produkciója bámulatos, de talán más is tud ily biztosan lőni. A new-yorki czirkuszban egy francia colonel a zongorán kilövi a Mascagni intermezzóját, s az talán virtuózabb produkció, mint miss Aliceé, aki ura fejéről lelövi a labdát s ura ujjai között egy kicsi aranygyűrűt keresztül találja el a célpontot. De annyi ebben az asszonyban a hangulat, a rejtély, a báj és a szomorúság, hogy ő maga jobban ragad meg, mint amit csinál. Nem a manége számára született, az bizonyos. De arra sem, hogy fiatal angol tiszteket lépuskázzon halálhozó művésztel, mint róla beszélnek. A professzionátusságnak semmi nyoma rajta és ez az, amiért elmondhatatlan impressziót kelt mindenki, aki impresszióra képes.

— Hol tanulta meg a művészetét? — kérdem.

— Gyermekkoromban, játékból, — mondja ő.

— Veszedelmes játék.

— Szép játék, — mondja és a szeme valahol az Óceánon túl jár, amikor egy elűzött királyleány igénytelenségével hozzát teszi:

— Akkor még nem sejtettem, hogy valamikor ezzel kell majd a kenyeremet megkeresnem.

A kenyeret megkeresni. Milyen hasogatóan hangzik ez a Mignon ajkáról. Hát olyan komisz a világunk, hogy ilyen teremtésnek a kenyérért kell megkeresnie? Vándorolni városról városra a kenyérért, szépnek lenni, különösnek lenni a kenyérért, czélba löni a kenyérért, egy hibbanás, egy tétovázás, a világitás egy lobogása az életét jelenti, a kenyérért s ezt egy rendkívüli jelenség mondja, akin a czirkuszi costüme olyan, mint az ércz-ruha s olyan fúrca, olyan lehetetlen természetesen találni, hogy az ilyen rendkívüli teremtés is rászorul a rendes közgazdasági csere-folyamatra s ha ő maga nem tartja fenn magát, hát épp úgy elpusztul, mint az utolsó tót napszámosasszony.

Szárad-e vér ennek az asszonnak a kezén? Keze, mely oly biztosan óvja a sebesüléstől céltartó urát, ugyanazzal a bizonyossággal oltott ki fiatal életeteket? Egy dél-afrikai farm volt-e gyermekjátéka színhelye, vagy valahonnan a civilizáció előkelő vadonából került elénk, gőgös szemérmességgel óván meg származása titkát? Nem tudom és nem kérdezem. De ha van valaki, aki a kérdések és töprengések raját indítja meg, valaki, akit nem elég meglátni, hogy az ember ismerje: ez olyan kivételes, hogy már ezért is érdemes a czirkuszba járni s miss Alicét megnézni.

k. t.

Huguette férjhez megy.

Irta: HENRI MAUCLAIR.

A szűk munkáslakásba az utcán lobogó gázláng szűr be bizonytalan, egyre ingó, tánczó, keringő fény-és árnyfoltokat. A szobában két barnára mázolt puhafagy áll.

Az egyikiken talán tizenhatéves leány forgolódik álmatlanul. A másikon az édes anyja alszik szuszogó, mély álommal. Azzal az álom nélküli alvással, mely a munkától elgyötört testet inkább eltompítja, mint üditi.

A leány nagyot, mélyet sóhajt, az anyja is felriad. Rekedt, álomtól reszelős hangon szólal meg:

— Te szóltál, Huguette? ...

Huguette úgy tesz, mintha nem hallaná. Kifelé fordul, mint aki álmában hanykolódik.

— Szóltál, Huguette? ...

— Nem ... nem szóltam ... csak aludni nem tudok ...

— Miért? ... nem eleget dolgoztál ma még?

— Dehogyan nem ... de olyan fáradt, összetört vagyok.

— Mint rendesen; próbálj csak százig olvasni, akkor elalszol.

— Olvastam már tovább is, de nem tudom behunyni a szemem. Olyan nehéz a szempillám ...

— Az anya csöndesen morog magában.

— A fiatalság ... volnál az én koromban, mikor az ember örül, ha végre ágyba kerül. Ma Rocheréknél vasaltam.

— Egész nap?

— Tudod, azoknál öt órákor kezdődik ... az asszony már félőtkor kinyitja a boltot, megkivánja, hogy őtkor én is ott legyek ...

— És meddig maradt ott?

— Nyolczig. Fél frankkal többet fizetnek, mint mások, négy órával tovább dolgoztatnak, mint mások. Disznóság.

— Az. Miért mész el hozzájuk?

— Ha nincs más ... Mindennap kevesebben vasalhatnak otthon ...

— Tán csak téged hívnak kevesebben!

— Nem, Huguette, látod, én ma is szépen dolgozom még; elhiheted ...

— Elhiszem ... én nem is értek ahhoz.

— Hanem az »intézetbe« viszi már mindenki a holmiját. Ott klórmézszel dolgoznak.

— Az megeszi a ruhát, ugy-e?

— Meg, persze; de ki törődik a ruhával ...

— Nem törődnek vele?

— Nem, mert ma mindenki hitvány fehérenemüt csináltat.

— Csakugy mint régen ...

— Azt hiszed? ... Nem, ma olcsóbban akarnak hozzájutni mindenhez ... Majdnem ingyen. Hát az intézet olcsóbb is; meg fehérebben mos, fényesebbre vasal. Ugy szeretik.

A lány nagyot ásít. Untatják ezek a beszédek. Mire való is effelől mesélni. Ismeri ő a nyomoruságot. Meg aztán egészen mást szeretne mondani az anyjának.

— Hát álmos vagy mégis? — kérdi az anya.

— Igen, álmos vagyok, de gondolkodom, azért nem tudok elaludni.

— Mi gondod van? A gyárból ki akarnak tenni?

— Nem ... akár örökre ott maradhatnék, de unom már ...

— Mit? A gyárat.

— A gyárat is, meg ezt a szomorú életet ...

— Hát honnan vegyünk másikat?

— Lehetne ...

— Igen? Kimenni az utcára? Az gyönyörű élet volna.

Nem szégyeled magad?

— Nem szégyelem, mert nem arról beszéltem.

— Hát miről?

— Egészen más ... Megkértek.

— Mi az? ... Mit mondasz?

— Megkértek ...

— Ki?

— Ernest, a mechanikus.

— Akivel együtt dolgozol?

— Az, persze.

— Tetszel neki?

— Nagyon ... azt mondja ... Igen szeret, egész este mindig velem van.

— Szép ember?

— Gyönyörű; nagy szőke bajusza van, kék szeme ... olyan, mint egy német.

A lány felül ágyában. Izgatja az emlékezet, s most már ugyanis erről fognak beszélni, nem lesz alvás, mert el kell intézni az ügyet.

— És neked is tetszik?

— Igen, én is szeretem, kedves fiu.

— Keres?

— Szépen keres. Harmincz frankot egy héten.

— Milyen az állása?

— Oh, biztos állása van, de ha elmenne is kapna minden ujjára tiz helyet.

— Olyan jó munkás?

— Annak tartják ... Volt Londonban is ... Nagyon finom ember. A Leriche, a szomszéd gyár vezetője szólt is neki, mért nem megy hozzájuk, többet fizetnének?

— Hát mért nem megy akkor?

— Azt mondja, nálunk nagyobb a jövője.

— Igaz?

— Igen, ugy hiszik, hogy még főgépész is lehet belőle.

— Fiatal ember?

— Oh, egészen fiatal még. Huszonnyolcz éves.
 — Szép — és az anya elhallgat. Elgondolkodik a lánya szerencsésjén. Istenem, annak még milyen jó sora lehet. És ő! — ő elvasal, amíg az ujjai ki nem bütykösödnek és bele nem puposodik a munkába... Aztán a szegényház jön, milyen sivár kilátás... Mindez csak azért, mert tizennyolcz esztendő korában elcsábította magát, és aztán is megmaradt a munka mellett. Pedig szép volt, mehetett volna más utra is, akkor nem így volna ma, ahogy van.

De hátha a lánya magához venné. Miért ne?

Jó anyja volt mindég. Fölnevelte, ahogy tellett tőle és soha még egy ujjal sem érintette. Persze kisasszonyt nem csinálhatott belőle, ahhoz nem volt elégséges a pénze, hanem azért szépen kitaníttatta, a gyárba juttatta. Neki köszönheti a szerencsésjét, mért ne hálálhatná meg azzal, hogy magához venné. Nem enné ingyen a kenyeret. Dolgoznék eleget, rendet tartana, megfőzne. A lánya amugy sem ért a háztartáshoz. És később, mikor a gyerekek jönnek, nagyon jó a nagymama a háznál. Megpróbálja:

— Te... Huguette?...

— No, mit akarsz, anyus?

— Mikor akarja az esküvőt?

— Ernest?... Hát...

A leány elakad.

— Persze Ernest, — neked jobb volna, ha mindjárt máma...

— Tudod, az ugy van... most még... egyelőre nem akar esküvőt.

Az anya is felül ágyában és szigorubban szól.

— Hát mit akar? Összeállni?

— Azt... de csak egyelőre...

— Miért, ha szeret?

— Szeret, de azt mondja, várni kell az előptetésre.

— Akkor is előléphet, ha a felesége lesz.

— Meg a rokonsága miatt...

— Talán herczegnőt akarnak elvételni vele?

— Nem, de nekem semmim sincs, még egy szoba butorom se.

— Vehet ő.

— Egy tuczat ingem sincs... semmim...

— Vehet ő; mindent vehet, ha szeret. Ó, én tudom, én már hallottam ilyet... Egy szál ingben is elviszik, akit szeretnek...

— El... de csak a mesében.

— Ó, az én időmben még nagyon sokszor megtörtént. — S aztán csüggedten elhallgatott: Hát nem lesz a pihenésből semmi? Mert *ugy*, ha csak összeállnak, mért venné magához az a férfi. Világosan látta leánya jövőjét. Néhány hónapi szeretkezés, néhány heti civódás... gyerek... elkergetés. Ennyi az egész. De az első pillanatra nem ez keserítette el.

A munkáslány sorsa ez, ha nem tud férjet halászni magának idejében. S akkor is ugyanaz történik, ami így, csak hosszabb ideig tart el... Mért kellene fellázadni ez ellen. Igen, jó volna a férj, az igazi, mert otthon járna vele, ahol neki is jutna egy meleg zugocska...

Eh mindegy!

De hátha még segíteni lehetne. Huguette szép, akadáhat másik szerencsésje...

— Te, Huguette... elaludtál?

— Nem... most már nem is fogok.

— Azt mondom: vigyázz...

— Mire vigyáznék.

— Veszedelmés az, mindennap együtt lenni valakivel... ha még tetszik is neked.

A lány nem felelt egy ideig. Aztán az éjszaka homályában valami bolond közlékenység fogta el. Mért ne mondja meg? Akkor nem ellenkezhetik az anyja:

— Már nem kell vigyázni — szól csendesen.

— Hogy' mondtad? Csak nem?...

— De igen. Már megtörtént.

Kinos csend támadt.

Az anya, akit eltompitott a párisi munkásnegyed szennye, erkölcsi lazasága, mégis megdöbbsent. Tizenhat éves és már vége!

— Mikor? — kérdezte suttogva, mintba restellené.

— Tegnapelőtt. Sétáltunk este... Azt mondta, menjek föl vele a lakására. Sok szép holmija van Angliából, megmutatja őket...

— És te elhitted, hogy azért hiv?

— Talán; már nem tudom; de úgy éreztem, hogy fel kell menni, és felmentem...

— És azóta?

— Azóta még nem találkoztunk, de levelet irt, hogy holnap este, fizetés után találkozzunk.

— Elmegy?

— Most már? Egyre megy... elmegyek.

Többet nem beszéltek. Az anya némán, könnytelenül sirt, a leány nyitott szemmel álmódzott. Szerelemről, szegénységről.

Es másnap, fizetés után csakugyan elment a találkára.

Krónika III.

Naszr Eddin örömei.

— szepl. 5.

A dicső sah — fényeskedjék,
 Néki Allah szent szakállá —
 Igen dusan berendezett
 Háremével utra szálla.

Utra szálla s Európába
 Utazott nagy buzgalomban,
 Ahol ő már gyakran forgott
 Az idegen forgalomban.

Amint illik felkereste
 A nagy muszka czárt is, bátor
 Nem oly okos, nem oly fontos.
 Mint Vilmos, az imperátor.

Vendégelték, ahogy szokták,
 S ahogy szokta, jól felöntött,
 Majd egy művelt fejdelemhez
 Illő módon felköszöntött.

— Felségednek el kell mondjam,
 Hogy e házban jó a szállás,
 Jó a pezsgő, jó a koszt is,
 Szivem érte roppant hálás.

És az út is! Amit láttam,
 Engem elbűvölt egészen,
 Soha ennyi kellemetes
 Mulatságban nem volt részem.

Alig értem a határra,
 Hogy szeretnek, mindjárt láttam,
 Sehol ugy még nem fogadtak,
 Mint Felséged országában.

Ezer kozák ragadta meg
 Lelkesen a ló zabláját;
 A szegény nép örömben
 Felgyújtotta minden házát.

Fényes harczi ünnepséget
Rendezgettek országszerte;
Szakadt a vér — a szegény nép
Örömben egymást ette.

Zúgott, dörgött, recscent, roppant
Ugy felettem, mint alattam —
Elmondhatom Felségednek
Bizony isten, jól mulattam.

Szanaszéjjel úgy heverték
Ezersámra félig holtan —
Hogy az öröm mire képes
Bizony isten, nem gondoltam.

És mert tudták a jó fiúk,
Hogy örülök mikor látom:
Nyelvét öltve várt az úton
Némelyik fán kettő, három.

Olyan furcsa képet vágott
Egyik-másik, istenemre
— Tisztesség, szólván, ne essék, —
Hasam fogtam nevettembe.

Láttam olyan katonákat,
Kiket a nép nyársra húzott;
Láttam olyan asszonyokat,
Kiket a nép csontig nyúzott.

S akit láttam, mind üvöltött
Valamennyi örömben —
Sehol ennyi kellemetes
Multságban nem volt részem.

Üsd a zsidót — így kiáltják;
Zsidó nyekken, ütleg csattan —
Bizony isten úgy mulattam,
Majd hogy bele nem szakadtam.

És a többi, és a többi
Elbeszélni nincs ki győzze,
Hogy eljövök ide újra
Már örülök jó előre.

Ennyi büvös, szép emléket
Alig bírok haza vinni,
Sőt akinek elmesélem
El se fogja talán hinni.

Ah, a muszka nép körében
Mely gyönyör a vendégjárás;
Bizony isten, Felségednek
Szivem érte roppant hálás.

Addig hát, míg visszatérek,
Addig is, míg odajárok,
Felségednek ezer ennyi
S hasonló jókat kívánok.

Vidám kedvét el ne vészsze
Dicső országa odáig —
Felségedet s kedves házat
Isten tartsa meg sokáig!

INNEN-ONNAN.

○ **Döntsön a nemzet.** Megint halljuk, újra halljuk vékonyba és vastagba is a jelszót: »Döntsön a nemzet!« Amikor a bölcs államférfiaknak megakad a bölcseségük, amikor a vezérek már nem tudnak hova vezetni, amikor az egyeseknek kifogy a bátorságuk, a leleményük vagy az akaratuk, akkor hívják a tömeget. Döntsön ő. És elfelejtik, hogy a tömeg rendszeresen nem dönteni szokott, hanem megdönteni. A teremtés és alkotás egyesek munkája, a tömeg hivatása a rombolás és megdöntés. És ha már benne van a rombolásban, nemcsak szabad- elvű pártot tud megdönteni, de koalíciót is. Őrizkedjenek a döntésektől, akiknek van mit félteniök! A bálványokat azért csinálják a népek, hogy egy ideig imádják, aztán összezúzzák.

* * *

○ **Ipari statisztika.** Ipartestületi országos ülés volt Szabadkán. Nagyszerűen sikerült minden, mert Apponyi Albert gróf is lement és Kossuth Ferencz. De azért iparról is beszéltek. A többek közt Zichy Jenő gróf is. (Gelléri Mór ennél fogva hallgatott.) És Zichy Jenő gróf csakugyan érdekes beszédet mondott, statisztikával spékeltet a külön vármegye terület érdekében. Elmondotta, hogy mi mindent hoznak be az országba és milyen értékben. Eledeleket hoznak tizenkét millióért. Persze nem krumplit és kenyeret, hanem homard-t, langouste-ot, sol-t, caviárt, teknősbékát és fecskéfészket. Ki eszi meg ezt? A mágnások. Aztán hoznak be ruházati és pipere-czikkeket hatvanhét millióért. Kinek? A mágnásoknak. Bőr- és szücsárukat hoznak be hetvenöt millióért. A mágnásoknak. Papirost hoznak be huszonhárom millióért. A Magyarországot ezen nyomatják. Ékszereket hoznak be harminczkét millióért... »A statisztika bizonyít«, azt mondja Zichy Jenő gróf. És igazá van. Ezek a számok sokat bizonyítanak. Azt bizonyítják, hogy sokkal gazdagabbak lehetnének mi magyarok, ha valamivel szegényebbek volnának a legfőbb magyarok...

* * *

△ **Börtönügy, állatügy.** Két kongresszus, egy Duna-ünnepély és szakadatlan ülésezés és mulatozás. Megdöbbenve látom, hogy ezek a kongresszusok komoly embereknek komoly találkozásai s nem olcsó kirándulások a legszélsőbb Európába. Igazán tanácskoznak s igazán eredményekre jutnak s a kongresszusok után a két ügy nincs többé azon a ponton, ahol a kongresszus előtt volt. Budapest érdeme-e ez a meritorikus eredmény, avagy a börtön- és állatügy emberei komolyabbak, mint a többi ügyek? Vagy a gondolkodás haladt előre s a szakemberek is megkomolyodtak? Bizony, ez a két kongresszus sokat használt Budapestnek, mert minden vendégszeretetnél és tisztozásnál is százszorta többet ér, ha a szakirodalmak csillagos jegyzetei sűrűn citálják az előadásokat, miket a budapesti kongresszuson tartottak.

* * *

○ **A ló.** Megint van egy lóversenybotrány. Ezuttal Alagon, de csak azért Alagon, mert ott volt lófuttatás, Budapesten ellenben nem volt lófuttatás. Az történt Alagon, hogy egy ember, aki fogadott, dühösen látta, hogy elől vágató lovát mindgyárt lehuzza egy másik. Pedig már szinte nyert versenye volt. Fogta hát magát és tehetetlen mérgében odahajította botját a veszedelmes lóra. A ló persze ló; mikor feléje röpült a bot, visszahőkölt és félreugrott. Ezalatt a mi emberünk lova szépen befutott elsőnek... Nagy eset ez a lóversenyterén, tisztelt uraim. És rendkívül nehéz elintézni. Mert más is fogadott a versenyen, nemcsak a hajigáló ember. Aki arra a lóra fogadott, amelyik megijedt a bottól, igazságtalanul veszti el a pénzt, ha elveszti. De attól se lehet elvenni a nyereséget, aki

Köcz.

Legjobb a világon a *Natalia-arczenőcs* és *Natalia-arcviz*, hatásuk bámulatos. Készítője Joanovics T. Simon gyógyszerész Torontál-Vásárhely. Kapható: Török József gyógyszerertárban Király-u. 12. és Andrassy-ut 26. Budapesten.

arra a lóra fogadott, amely csakugyan első lett. A versenybíróság úgy intézte el a lóügyet, mintha nem is lett volna a dologban bot. Nyilván azt gondolta, hogy majdnem minden futtatáson hajítanak egy-két botot a lovak közé, amitől azok szépen visszamaradnak. Csakhogy ezeket a botokat kevesen látják, mert nem a publikum hajigálja.

* * *

○ **A béke pennája.** Várta a világ lázas-izgatottan a nagy pillanatot, amikor aláírják a követek a portsmouthi békét. Egy darab világtörténet. Százerek életbiztosítási kötvénye. Milliók érdeke. De idegeesebbek voltak az egész világnál — az amerikai pennagyárosok. Kinek a tollával írják alá a békét? Mert az biztos milliárdos lesz: a »béke-tollak« gyárosa. Ahány gyár van nagy Amerikában, mindeniknek volt néhány tuczat ujdontat tolla az asztalon, aranytollak, ezüsttollak, aczéltollak. Ezekkel vesztegették meg a szolgákat, hogy a követeknek kezük ügyébe csempésszék a gyár tollait. És elérkezett a nagy pillanat. Felolvasták a békeszerződést. Összeegyeztették a jegyzőkönyveket. Néma csend. Légy szárnya bent, se künn nem hallatik. És Witte belenyul a zsebébe és kivesszi a saját tölthető tollát. Ázzal ír. És Komura báró is belenyul a zsebébe és kivessz egy ludtollat. Ázzal ír. És szent lett a béke. A világ föllélekzett. Egy millió katona Mandzsuriában térdre borult imádkozni. Az orosz anyák sirva nevetnek. Csak az amerikai tollgyárosok szomorúak:

— Vigye el az ördög az egész békét!

* * *

△ **Tokió.** Tokióban nagy az élelenség: gyujtogatják a miniszteriumokat lödözik a népet. A népet, mely háborút akar, a mikádó, aki békét akar. A japániak itt is mások, mint mások. Eddig mindig az volt a rendje, hogy a mikádók csinálják a háborút s a népek akarják a békét. A japánimádók ebből is azt nézik ki, hogy ez a háború csakugyan nemzeti háború volt. Én pedig azt látom, hogy csakugyan üzleti háború volt. S a nép, az istenadta hősi japáni nép nem a dicsőségért és nem a nemzeti nagyságáért akar továbbharcolni, hanem az elmaradt haszonért. Nincs hadikárpótlás? Akkor minek csinálnak békét? Az egész világ tele van elismeréssel a japáni nagylelkűségért? Könnyű az egész világnak ezt a nagylelkűséget elismerni, mert az egész világ egyetlen jent sem kapott volna a hadisarczából, de a japániaknak a nagylelkűség pénzbe kerül. Pénzért indul meg Japánban a forradalom, s pénzért indult meg a háború. A világerő sem nézem le ezért a japániakat, sőt ellenkezőleg, nagyon modern, nagyon okos embereknek tartom őket s nagy filozófusoknak is, mert ők már tudják, amit nálunk nem szabad még ki sem mondani, hogy az ország pénzért meghalni van olyan nagy és szép gondolat, mint meghalni a hazáért.

* * *

○ **Vacsora után.** Két ur politizál a vendéglőben. Vacsora után. Jóképű magyar urak.

Az egyik: Szerettem volna ott lenni. Szép lehetett és lélekemelő.

A másik: Micsoda?

Az egyik: A battonyai ünneplés. Justh Gyulának kigyulhattott az arca, amikor felállt, hogy pocskékká tegye a rongy népeket, a hazátlanokat, akiket a kormány toboroz a koalíció ellen...

A másik: És lelkesen kiáltotta: »Ott leszünk és ha kell, meghalunk!« ... És koccintott.

Az egyik: És Kossuth Ferencz is fölállt, és koccintott és ő is megesküdtött, hogy ott lesz...

A másik: És mindenki felállt és koccintott és megesküdtött...

Az egyik: Szép az ilyen eskü!...

A másik: És az is gyönyörű lehetett, amikor Justh

Gyula lángoló arczeccsal odavágta a kormánynak, hogy szemétnép... És megint koccintott...

Az egyik: És Kossuth is koccintott és a többi mind.

A másik: Hát mi mit iszunk?...

* * *

Dr. Sümegi József balatonfüredi fürdőorvos e hó 12-én tér vissza a fővárosba, hogy Erzsébet-körut 1. sz. alatt lévő intézetében újra megkezdje mechanoterápiás gyakorlatát. Olvassák szeretettel ezt a kis személyi hirt, mert ez voltaképp hadi jelentés, győzedelmes csatáról. A magyar olvasó szomoruan elmosolyodik, ha magyar Barbizont vagy magyar Leopardit vagy magyar Karlsbadot emlegetnek előtte. Most szokja meg, hogy igen komolyan vegye, ha magyar Nauheimről beszélnek — s ezt éppen Balatonfüredről mondják, mely különben nyaralóhelyül még mindig olyan, mint mikor Czuczor Gergely utoljára megfürdött a Balatonban. Micsoda szívós, az ügyön csügög türelem lehetett az, melylyel Sümegi doktor láрма és reklám nélkül, a nem éppen fürdőigazgatásra született papi birtokosok maradisága közepett ki tudta küzdeni az odaváló savanyúviznek, szénsavas fürdővé való felhasználását, s ezzel, a massageon kívül, megadta az ő szegény szivbetegeinek a második biztosan ható és pozitívan áldásos orvosságot! Ugyanaz az energia, türelem és emberszeretet kellett ehhez, mint általában kell a Sümegi betegekhez: a szivbetegekhez és idegesekhez, akik a legtöbbet szenvednek, a legnehezebben gyógyulnak, s akiknek egyéniségébe oly szelid észrevétlenséggel tudja magát belelopni — öklét csak mint masseur éreztetvén, de ekkor aztán keményen. Sümegi modern orvos, kinek mint a modern írónak, az intellektus arra való, hogy oly tökéletesen és biztos elképzeléssel tudjon együtt érezni azzal, aki előtte áll, hogy szinte önmagán tudja kimérni, mi baja a másoknak. Enélkül nem is lehetne a gyógyítást hozzá individuálizálni ahhoz, hogy nincs a világon két beteg, aki ugyanazon bajnak ugyanazon stádiumában ugyanazon mód volna beteg. Minden stádiumu szivbeteg tolongott is az idén Füreden, a Sümegi doktor stetoskópja körül, nagy harcokat víván, míg sorra kerülhetett a szénsavas fürdőben. Győztes csata után tér vissza fővárosi gyakorlatához Sümegi doktor — csata után, melyben a halált verte meg és életeket nyert.

Művészet.

L'art pour l'art.

1.

A tenger szürkés-kék volt, üdítő, elandító, mint a hajnali félálom. A délelőtti nap aranyfénye oly könnyű lábbal járt hullámain s e hullámok is oly lágyan s freccsenés nélkül fodrozódtak, mintha vizük megaludt volna. A vízzel s fényvel együttrezgő levegő szinte láthatóan perdült vissza az égbe, szakasztott mint ahogy ugyancsak hajnali félálomban szokott az ember lekeringőzni a lépcsőn s felröpködni a menyezetig. Egy fiatal festővel ültünk a hajó hidján, a scheveningeni partot néztük és képekről beszélgettünk. Lelekesen beszél, családi bensőséggel. Így beszélhet egy Habsburg ötödik Károlyról, Németalföldről és Spanyolországról.

De én hirtelen megszakítottam. S azt kérdeztem tőle:

— Nem tudja, járt-e Byron Hágában, s ha igen: az ő idejében Hágában volt-e már a Rembrandt *Saul és Dávid* képe?

— Nem tudom, csodálkozott ő. — De miért kérdi?

— Megmondom, feleltem. — Amiket oly szépen kifejtett, ha nem is ily szépen, de nem egyszer kifejtettem magam is. S nem is mi találtuk ki, sem maga, sem én. Épp

oly közhelye már az értelmes aesthetikának, mint amilyen volt a régi értelmetlenség az az ostobaság, hogy minden képnek egy-egy eszmét kell képeznie. Dehogyan kell. *L'art pour l'art*. A festő nem novellista. Nincs köze egyebhez, mint színhez, fényhez, árnyékhoz és vonalhoz, s nem is mond egyebet, mint színt, fényt, árnyékot és vonalat. Foltokat rak egymás mellé, viszonyít egymáshoz, old fel egymásba, s ez éppen elég egy életre, egy embernek s egy művészi mesterségnek. Novellát irjanak a novellisták, s eszmékkel ám vesződjenek a filozófusok. Ez így van — azaz dehogyan is van így. Mert én, ha festő vagyok, megtehetem, hogy ne akarjak egyebet mondani, mint színt és fényt és árnyékot és vonalat. De csak a magam száját foghatom be, nem a színt, a fényt, az árnyékot, a vonalát. A világ nem néma, s minden beszél benne, öt, hat, hét nyelven, már ahány érzéket meg tud állapítani a tudomány. Láttunk-e valaha fényt, árnyékot, színt vagy vonalat, ami nem volt egyéb, mint fény, árnyék, szín vagy vonal, s nem mondott semmit többet, mint hogy ő fény meg árnyék, meg szín meg vonal? S ha nem teszek egyebet, mint hogy lefestem egymás mellé a violaszínt, indigót, kéket, zöldet, sárgát, narancsot, vöröset, akkor sem pusztán hét színt jelent ez, hanem hülyitsem bár el magamat mesterségesen, akkor is szívárványt jelent, s akkor is gondolok mellé valamit. Könnyü nektek azt mondanotok: ne láss ezen a Sargent-arczképen egyebet, mint a sárga, színek egy kristályalakulatát, melynek magja a kék övszalag az ábrázolt lady derekán. Csakugyan nem láttok rajta, csakugyan nem olvastok ki belőle egyebet? S ha kinn ültök a Café de la Paix előtt, s azt a kedves sportotokat üzitek, hogy kitipelitek minden arramenőről, ki fia lehet, honnan való s mi a mestersége: mi egyébből szűritek le e következtetéseket, mint színekből, foltokból, fényből, árnyból és vonalokból, mert hisz egyéb adatok nincs is az ipsékről, mint szín, folt, fény, árnyék meg vonal?! S azt hiszitek, hogy szín, folt, fény, árnyék meg vonal, mihelyt vászonra vetettétek, menten megkukul, csak azért, hogy igazatok legyen a ti *l'art pour l'art*-otokkal? S most rátérhetek Byronra és Hágára. Ugyebár nevetséges, ha én magyarázom magának, mennyire festőien festői, ha én magyarázom magának, mennyire művészi kép a Rembrandt *Saul és Dávid* képe? Még az okos, higgadt és tartózkodó katalógus is belepirul, mikor megemlékszik róla, különösen keletien tobzódó színpompájáról, mely e csodálatos mester képei közt páratlanná teszi, noha fény és árnyék játéka dolgában sem igen hágnak elébe egyéb képei. Ki meri azt mondani, hogy ez a kép, ez az abszolút kép, ez a színben, foltban, fényben, árnyékban és vonalban bujálkodó szívárványrendszer *nem* novella? És krónika és etnográfiai és pszichológiai tanulmány — én legalább sehol a kisirt zsidóságnak, a belső okokból való boldogtalanságnak, a férfioló neuraszténiának ilyen csodaképét nem láttam, mint ez a gyötrődő zsidókirály, aki a nehéz kárpitba törli és rejti a szeme égését, az orra tekerő nyílását, mialatt a fiu lány ujjal hinti feléje az olvadékony hangokat... *Azt mondom, lantos, megrikass, vagy e nehéz szív megszakad!* fuldokolja e kép minden foltja, színe, vonala és árnyéka, — s ezt énekelte Rembrandt után kétszáz évvel George Noel Gordon Byron, a Héber Énekekben, Saulról és Dávidról:

*Lelkem sötét — ajzd fel megint
Hárfád — úgy elkel az nekem;
Mit lány ujjad fülembé hint;
Hadd olvadok az éneken.
Ha van remény, nem idegen
E szívtől: dagaszszad felé,
Ha rejt könnyt még ez a szem:
Váltsd ki, ne égjen el belé.*

*De rázz meg és velőmbé hass,
S fojtsd el a vidám hangokat:
Azt mondom, lantos, megrikass,
Vagy e nehéz szív megszakad;
Dajkálta ezt a gond sokat
S fájt virrasztó nagy éjeken:
Most vagy egyszerre megszakad,
Vagy megenyhül az éneken...*

Ebben a versben nincs szívárványszínű turbán, nincsenek váltakozó foltok, árnyék nem játszik benne fényvel, fejek és vállak nem futnak össze hullámvonalba, s mégis ugyanaz, ugyanaz, ugyanaz, mint a Rembrandt *Saul és Dávid* képe, s nekem e kép előtt éppúgy könnybe lábadt a szemem s kedvem lett volna az orromat valami nehéz bársonykárpitba fujni, mint mikor először olvastam s zümmögtem magamban hosszú, álmatlan, hallgatóg éjszakákon:

*My soul is dark — oh! quickly string
The harp I yet can brook to hear...*

*I tell thee, minstrel, I must weep,
Or else this heavy heart will burst.*

2.

A sör elmondhatatlan jó volt; az olvasztott dió medvecukor lett volna hozzá képpent. Egész München s ezenfelül Európa és Amerika ott tolongott a Hofbräubeli hordók körül, s elmondhatatlanul szőke asszonyok, hátul a kalapjuk karimájáról nyakukba folyó csipkefátyolokkal, öblögették a söröskancsókat, alkudták a retkes kofával s énekeltek Tristán és Isoldét. Egy fiatal muzsikussal ültünk egy mocskos padon, s mialatt képzeletem fásulttá csókolta magát az orrom előtt egy kéznyújtásnyira elérhetetlenkedő asszonynépen: a muzsikus halkán, finoman, lelkesen beszélt, beszélt, közbe egyet-egyet dudolva, magyarázatul. Megszakítottam.

— Programzene — jó. De engedje meg, a saját érdekében, hogy ne végyem a dolgot szósz szerint. Mert végre is amit maguk zenészek gondolatnak neveznek, az lehet zenei gondolat, de amint bennem, hallgatóban, idegfolyamatul jelentkezik, nem gondolat, hanem érzés, annyira kipécézhetlen, hogy pusztán logikus és szabatos szavakkal nem tudnék hallgatómban ugyanilyen érzést fölkelteni. Ha százszor azt állítjátok, s bizonyára hiszitek is, hogy novellákat és értekezéseket hallottok ki a muzsikából, én százegyedszer tagadom ezt. Természetes: bizonyos események vagy akár gondolatmenetek is kelhetnek föl bizonyos hangulatokat. Hasonlóképpen: a zenei hangok bizonyos rendje s egymásba folyása is fölkelhet bizonyos hangulatokat. Nagyon lehetséges olyan muzsika, amely szakasztott ugyanabba a hangulatba ringat, mint a Romeo és Julia, vagy a Descartes értekezése a módszerről. De olyan nincs, hogy *ha a muzsikussal előre meg nem mondja*, hogy ő ezt meg ezt az eseményt vagy gondolatmenetet akarja muzsikájával ábrázolni: nyolcz tökéletes muzsikussal, aki együtt hallgatja, mind a nyolcz ugyanazt értse belőle, s ha szavakkal próbálja megközelítően elmondani, ugyanazon szavakkal mondja, s általában hogy többet értsen s határozhasson meg belőle, mint egypár érzésbeli általánosságot, mint aminő a vigság, szomorúság, a skurrilisság. Kivéve azt a kedves zenei viccet, mikor a csellón az emésztés körébe vágó hangokat utánoznak, nincs muzsika, amelyről pontosan meg lehetne mondani, ha a muzsikussal maga meg nem mondta előre, hogy a tavasz ébredését, vagy a hajnal ébredését, vagy a lányka szerelmének ébredését akarja-e képezni. S ez természetes, mert a zene érzést kelt, az érzések pedig nem ugyanazon mód s ugyanazon kategóriák szerint, s általában nem is annyira differen-

ciatiáltak, mint az értelembeli fogalmak, s egyfelől a tavasz, a hajnal s a lányka szerelmének ébredése körülbelül ugyanazon érzéseket kelti bennünk, másfelől tizmilliárd-féleképp lehet zenei hangokat úgy kombinálnom, hogy körülbelül ugyanolyan érzést keltsenek bennem, mint a tavasz, a hajnal s a lányka szerelmének ébredése. A zenészeknek kellene végre olyan bátraknak lenniök, hogy azt mondják: *L'art pour l'art*. A zenész nem novellista. Nincs köze egyébhez, mint hangokhoz, s nem is mond egyebet, mint hangokat, ezeket rakja egymás mellé, viszonyítja egymáshoz, oldja fel egymásba, s ez éppen elég egy életre, egy embernek s egy művészi mesterségnek. Novellát irjanak a novellisták, s eszméikkel ám vesződjenek a filozófusok.

3.

Egy fiatal költővel voltam együtt. Megvallom, ez a költő magam voltam, mikor még fiatal voltam és költő voltam. Pitymallott, a teherkocsik robajával velerezgett az ágyam, s én így szóltam magamhoz:

— Érzést és gondolatot egymástól elkülönböztetni nem lehet. Az értelmi hatás is érzéklet, s az érzéklet is értelmi. Nincs szín, nincs hang, nincs érzéki hatás, ami mellett ne gondolnánk semmit, s nincs gondolat és történet, ami mellett ne éreznénk. Ime az a vers, mely most bennem forr, susorog, kavargó, feszül és bizonytalankodik. Egyelőre nem is tudom, mi lesz belőle, egyelőre csak fülemben zsong, lehunytt szemem előtt szivárványlik, s hideglelésen vet ide-oda az ágyon. Egy-egy szó válik ki e gomolygásból, s nem tudom kimérni: csengésével vagy értelmével képezi-e azt a hangulatomat, azt az érzésemet, azt a mondhatnékomat, amely kiváltotta. Ha meglesz a vers és jó lesz: rimnek, ritmusnak, szavak színének és rendjének legalább is annyi része lesz a hatásában, mint értelembeli tartalmának. S ez nemcsak versnél van így s nemcsak lírában, de így van még olyan tökéletes matematikában is, mint egy Flaubert-regény. Ő is egy szóval mondhatna-e oly sokat s mondhatná-e pontosan azt, amit akar, ha minden szó kimérhetetlenül többet nem mondana, mint amennyit mond, s ha egyáltalában szónak, hangnak, színnek vagy művészi mesterségnek határai volnának, s ha egyáltalában volnának a világegyetemben határok, osztályok és különbségek egyebek, mint amiket mi kívülről, mesterségesen viszünk beléje, durva kényelmetességéből? Ha akarom: a kő beszél; ha akarom, a szó hallgat. A művészetnek csak egy törvénye van: csinálj, amit akarsz, ha meg tudod csinálni.

Ignotus.

KÖZGAZDASÁG.

Földtehermentesítés. Ex-lexben is van ankét s csodálatos, ezt az ankétet nem bojkottálták, mint a székelyalföldit, mert nyilvánvaló az összes politikuskok érdekeltsége e kérdésnél, míg a székely-ügyben csak a székely képviselők voltak angazsálva. Régi kérdés, most is vajudik, de most közelebb áll a megvalósuláshoz, mint valaha. Az ankét főleg azzal a problémával foglalkozott, vajjon a föld terheit magán-pénzintézeti uton avagy pedig államilag konvertálják. Az államosítás ellen az álláspontok legfőbb képviselője Bernáth István volt, az államosítás mellett pedig Beck Gyula, a jelzálog-hitelbank igazgatója foglalt állást. Fejtegetései világosak, állásfoglalása merőben objektív volt s az ankét azzal az impresszióval oszlott föl, hogy az eredménye voltaképpen Beck Gyula fölszólalása volt.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

•Bob hashajtó• a legkellemelebb. (10 fillér.)

SZEPLŐ,
fényes arczbőr, pattanás
4 nap alatt eltávolítható.

OKOS NŐK

nagyon jól tudják, hogy csak olyan szépítőszereket használhatnak, melyek egyuttal

ápolják a bőrt.

Ilyen csoda-szépítőszert a kedvelt

Diana-crém, Diana-szappan és

Diana-hölgypor (szarvas-bőrrel).

Ez a szépség titka. — Csakis a legelőkelőbb hölgyek ismerik és használják

A »Diana«-crémet, »Diana«-szappant és »Diana«-hölgyport használják a Népszínház, Nemzeti Színház, Király Színház és a Magyar kir. Operaszínház művésznői és énekesnői közül legtöbben.

Egy üveg-tégely Diana-crém (nap-pali használatra) . . . . . — 75 kr.

Egy üveg-tégely zsíros Diana-crém (éjjeli használatra) . . . . . — 75 »

Egy valódi nagy darab Diana-szappan . . . . . — 75 »

Egy nagy üveg Diana-hajszesz . . . . . 2 — »

Egy üveg-tégely Diana-pirosító . . . . . 2·50 »

Egy originalis amerikai üveg Diana-parfum . . . . . 2·50 »

Egy doboz Diana-hölgypor szarvas-bőrrel (fehér és rózsaszínű) 75 kr.

Leírás vagy használati utasítás mellékelve van. Levelezőlap útján megrendelhető:

ERÉNYI BÉLA
„DIANA“-GYÓGYSZERTÁRA,
Budapest, Károly-körut 5. sz.

Postai megrendelések naponta eszközöltetnek utánvét mellett.